

УДК 37.035.4:355.341:378.635.5
DOI: 10.31652/2412-1142-2020-58-178-186

Левко Мар'яна Іванівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов та військового перекладу
Національної Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів, Україна
ORCID ID 0000-0001-8648-6715
ucpmaryana@yahoo.com

РОЗВИТОК ПОЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЯК СКЛАДОВОЇ ЇХ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація Результати проведеного нами дослідження довели, що структурними складовими політичної культури майбутніх офіцерів є такі: політична спрямованість, політична грамотність, політична готовність та політична компетентність.

Політична компетентність – це здатність особистості розуміти соціально-політичні процеси та здійснювати на них вплив, володіння комплексом ґрунтовних політичних знань, нагромадженого політичного досвіду, політичними технологіями, умінням їх застосовувати на практиці в політичному житті суспільства; компетенція в політичній сфері (наявність у людини внутрішньої мотивації, здібностей і відповідної кваліфікації для діяльності в політичній системі), авторитетна думка особистості в політичних відносинах; специфічна здатність, необхідна для ефективного виконання конкретної політичної дії в конкретній політичній ситуації.

Питання політичної компетентності серед курсантів вищих військових навчальних закладів має посідати одне з головних місць у вихованні майбутніх офіцерів, важливо, щоб курсанти вміли не тільки виконувати бойові завдання, а й самостійно могли спрогнозувати будь-яку політичну подію/ситуацію, які відбуваються в Україні та світі.

З урахуванням особливостей професійної діяльності майбутніх офіцерів та вимог до їх професійних якостей, які визначені в нормативно-правових документах і які регламентують їх діяльність, нами було визначено такі види політичної компетентності:

- а) функціонально-професійна політична компетентність, яка має на меті уміння застосовувати набуті політичні знання при виконанні професійних завдань;
- б) інтелектуальна політична компетентність, яка виражається в умінні орієнтуватися у вирії політичних подій, які мають місце в суспільстві, у здатності аналітично мислити, аналізувати та робити висновки, відстоювати свої політичні переконання;
- в) ситуативна політична компетентність представлена умінням швидко реагувати на різні політичні ситуації та діяти відповідно нормам професійної поведінки;
- г) соціальна політична компетентність, яка сприяє розвитку уміння встановлювати ділову комунікацію, підтримувати відносини, уміти переконувати, сприймати та інтерпретувати думки та погляди інших людей, висловлювати своє ставлення до них та їх поглядів.

Особливе місце в створенні педагогічних умов формування політичної культури майбутніх офіцерів, а особливо її структурного компонента – політичної компетентності, ми відводимо «педагогічним ситуаціям».

У формуальному експерименті застосовували такі типи педагогічних ситуацій взаємодії:

- ситуації ціннісно-сміслового вибору, спрямовані на усвідомлення курсантами і студентами особистісного сенсу вибраного ними напряму професійної освіти;
- орієнтовні ситуації, спрямовані на забезпечення прийняття курсантами і студентами діалогічної форми взаємодії;
- аналітичні ситуації, спрямовані на усвідомлення курсантами і студентами протиріч між вимогами до фахівця і реальними здібностями, наявними в них;
- ситуації критичного аналізу інформації, здібності висунути і обґрунтувати свій підхід до вирішення конкретних професійних проблем, що забезпечують стимулювання;
- ситуації оцінки, спрямовані на самопізнання, саморегуляцію курсантів і студентів через взаємодію в навчальній групі, на актуалізацію розвитку професійно-особистісних якостей;
- ситуації самопрезентації, що забезпечують вироблення і прояв індивідуального стилю професійної діяльності;
- ситуації експертизи через рольову взаємодію «експертів» із іншими учасниками ситуації, що розвивають уміння курсантів і студентів вставати на позицію іншого, розуміти його логіку;

- ситуації самореалізації в груповій науково-експериментальній діяльності;
- конструктивні ситуації, спрямовані на створення спільних проектів професійної діяльності;
- корекційно-моделюючі ситуації, що сприяють осмисленню труднощів і протиріч в оволодінні особистісно необхідним комплексом професійних компетенцій.

Ключові слова: політична культура; майбутні офіцери; політична компетентність; педагогічні ситуації; курсанти; вищі військові навчальні заклади.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Нині гостро постає питання покращення воєнної політики як головного складника національної безпеки. Тому розвиток політичної культури не має базуватися лише на теоретичних засадах, а, насамперед, одним із головних завдань її практичної реалізації має бути прогноз тенденцій у розвитку сучасної армії, аналіз військово-політичної ситуації в світі та навколо кордонів держави, оцінка можливих загроз тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функціонування елементів політичної культури молоді вивчали О. Баснін, С. Бесклетний, М. Іванов, В. Костів, Ю. Кравченко, С. Трофімов тощо; теоретико-методологічні пошуки у руслі національної політичної культури сучасного суспільства здійснювали Г. Васянович, М. Дмитренко, І. Нагорна, Н. Ротар, О. Рудакевич, Б. Цимбалістий; регіональні аспекти політичної культури обґрунтовували О. Кваша, Ю. Рябой, В. Середа; особливості функціонування політичної культури у військовій сфері досліджували С. Білявець, О. Бойко, О. Ковнір, А. Куруч, В. Резніков, В. Ягупов та ін.

Мета статті полягає в розкритті педагогічних умов розвитку складових політичної культури майбутніх офіцерів в умовах вищих військових навчальних закладів, а саме - одного із структурних її компонентів – політичної компетентності.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Урахування методологічних підходів (системного, особистісно-орієнтованого, культурологічного, діяльнісного, компетентнісного, інтегративного, аксіологічного та акмеологічного) до визначення компонентного складу політичної культури, досліджень з проблеми формування різних складових політичної культури, а також особливостей професійної діяльності офіцерів дали змогу визначити їх політичну культуру як інтегральну властивість особистості, що містить систему знань про політичні аспекти професійної діяльності офіцера Збройних Сил України, правила професійної комунікації, політичну поведінку й політичні дії.

Ми погоджуємося з Г. Васяновичем в тому, що на сьогодні існує значна кількість новітніх технологій у набутті політичної культури, натомість проведені нами та іншими науковцями дослідження засвідчують, що використовуються вони далеко не повною мірою. Це породжує у певної частини молоді, зокрема й у курсантів, політичний нігілізм, який не має нічого спільного з професійною компетентністю, почуттям відповідальності, обов'язку, честю і гідністю [1, с. 125].

Останнім часом щораз більше вчених у своїх дослідженнях, пов'язаних з проблемою професійної підготовки майбутнього фахівця, як теоретико-методологічну основу використовують компетентнісний підхід, що є виправданим, оскільки саме компетентність є важливішим показником професіоналізму, готовності людини до здійснення тієї чи іншої діяльності. Безперечні переваги компетентнісного підходу вже визнано в освітніх системах економічно розвинутих країн. Саме наявність компетентностей дає змогу особистості, зокрема майбутньому фахівцю, практично оперувати здобутими знаннями, застосовувати їх упродовж життя та професійної діяльності [2, с. 119].

Дослідники В. Антипова, К. Колесина, Г. Пахомова наголошують, що звернення сучасної педагогіки до компетентнісного підходу зумовлено низкою чинників:

1. Сутнісні зміни в суспільстві, прискорення темпів соціально-економічного розвитку

зумовили пошук нової концепції освіти, котра відображає ці зміни і зорієнтована на відтворення рис особистостей, яких потребує XXI століття: мобільності, динамізму, конструктивності, професійної, соціальної особистісно-побутової та інших компетентностей.

2. Завдання модернізації загальної та професійної освіти, необхідність її відповідності потребам особистості й запитам суспільства потребують нового підходу до визначення її цілей, змісту й організації.

3. Система професійної підготовки не в змозі впоратися з потоком інформації, який постійно зростає із дедалі швидшими темпами, тому необхідний принципово новий підхід до конструювання змісту педагогічної освіти, який здатний стимулювати молодого педагога до постійного самовдосконалення, рефлексії особливостей своєї педагогічної діяльності, її самооцінки і корекції.

4. Компетентнісний підхід розглядається як єдина система визначення цілей, відбору змісту, організаційного і технологічного забезпечення процесу підготовки фахівця на основі визначення певних компетенцій, що гарантує високий рівень і результативність професійної діяльності [3, с. 57-62].

Результати проведеного нами дослідження довели, що структурними складовими політичної культури майбутніх офіцерів є такі: політична спрямованість, політична грамотність, політична готовність та політична компетентність.

Щодо такого компонента політичної культури, як політична компетентність, то для курсантів вищих військових навчальних закладів її формування зумовлюється взаємодією національної воєнної політики України і політики в галузі безпеки й оборони міждержавних утворень, наприклад НАТО, обґрунтуванням напрямів національного військового будівництва. Воєнно-політологічні знання допоможуть курсантам зрозуміти місце і роль воєнної організації в політичній системі, її функції, сформулюють розвинену військово-політичну культуру майбутніх офіцерів, підвищать соціальний статус і престиж військової служби, сприятимуть вихованню патріотизму [4].

Словник іншомовних слів трактує компетентність як коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід; це ступінь кваліфікації працівника, яка дозволяє успішно вирішувати завдання, що стоять перед ним [5, с. 282; 169].

У педагогічній науці під компетентністю розуміють інтегровану характеристику якостей особистості, результат її підготовки до виконання професійної діяльності, що виражається в готовності до здійснення тієї чи іншої діяльності в конкретних професійних ситуаціях [6, с. 34-41]

Цінністю політичної культури, зазначає С. Кострюков, є компетентність і відповідальність. Компетентність громадянина – це його знання про те, які існують способи відстоювання прав, свобод, захисту власних інтересів, це та цінність, яка забезпечує життєздатність і стійкість демократичного ладу. Готовність і бажання діяти передбачають відповідальність: усвідомлення того, що «дорослий стан» (а демократія орієнтує людину на те, що вона мусить долати інфантильність, споживацьку налаштованість, надії на патерналізм і опіку) – це обов'язок повною мірою відповідати за прийняті рішення і вчинені дії [7, с. 84].

Політична компетентність – це здатність особистості розуміти соціально-політичні процеси та здійснювати на них вплив, володіння комплексом ґрунтовних політичних знань, нагромадженого політичного досвіду, політичними технологіями, умінням їх застосовувати на практиці в політичному житті суспільства; компетенція в політичній сфері (наявність у людини внутрішньої мотивації, здібностей і відповідної кваліфікації для діяльності в політичній системі), авторитетна думка особистості в політичних відносинах; специфічна здатність, необхідна для ефективного виконання конкретної політичної дії в конкретній політичній ситуації.

Політична компетенція для військових постає актуальним завданням. Воєнно-політологічні знання допоможуть курсантам зрозуміти місце і роль воєнної організації в

політичній системі, її функції, сформують розвинену військово-політичну культуру майбутніх офіцерів, підвищать соціальний статус і престиж військової служби, сприятимуть вихованню патріотизму [8, с. 226-231].

Питання політичної компетентності серед курсантів вищих військових закладів має посідати одне з головних місць у вихованні майбутніх офіцерів, важливо, щоб курсанти вміли не тільки виконувати бойові завдання, а й самостійно могли спрогнозувати будь-яку політичну подію/ситуацію, які відбуваються в Україні та світі.

З урахуванням особливостей професійної діяльності майбутніх офіцерів та вимог до їх професійних якостей, які визначені в нормативно-правових документах і які регламентують їх діяльність, нами було визначено такі види політичної компетентності:

а) функціонально-професійна політична компетентність, яка має на меті уміння застосовувати набуті політичні знання при виконанні професійних завдань;

б) інтелектуальна політична компетентність, яка виражається в умінні орієнтуватися у вирії політичних подій, які мають місце в суспільстві, у здатності аналітично мислити, аналізувати та робити висновки, відстоювати свої політичні переконання;

в) ситуативна політична компетентність представлена умінням швидко реагувати на різні політичні ситуації та діяти відповідно нормам професійної поведінки;

г) соціальна політична компетентність, яка сприяє розвитку уміння встановлювати ділову комунікацію, підтримувати відносини, уміти переконувати, сприймати та інтерпретувати думки та погляди інших людей, висловлювати своє ставлення до них та їх поглядів.

Отже, політичну компетентність ми будемо трактувати як таку складову у формуванні політичної культури майбутніх офіцерів, яка характеризує готовність майбутнього офіцера виконувати професійні завдання на основі сформованого політичного досвіду та політичних переконань через політичну поінформованість, політичну соціалізованість, свободолобство, демократичність.

Як зазначає О. Ковнір, політична компетентність не лише визначає громадянську свідомість і політичну зрілість майбутнього офіцера морського флоту, його громадянську позицію й особистісні риси, а й його поведінку та діяльність, оскільки, будучи специфічною, об'єктивно існуючою в суспільстві сукупністю правил, норм і принципів поведінки, політична компетентність матеріалізується і в системі відповідних дій [9, с. 41-48].

На основі накопиченої суми знань про політичну сферу людина і суспільство виробляють відповідну політичну поведінку, яка відображає уявлення суб'єктів суспільного процесу про ідеальне та належне, а також про необхідне і дійсне. Своєю чергою, наявні політичні знання є підґрунтям для певного типу політичної свідомості, носіями якої є особистість, суспільна група, суспільство в цілому [10, с. 86-87].

Звичайно, кожен елемент політичної культури виконує свою функцію і здійснює постійний вплив на інші елементи системи.

Формування політичної культури проходить послідовно у три етапи. Перший етап (мотиваційний) передбачає формування позитивної мотивації майбутніх офіцерів на подальший саморозвиток; прогнозування потенційних можливостей курсантів з різним рівнем ПК, формування політичної спрямованості.

Метою другого етапу (діяльнісного) є формування структурних та функціональних компонентів політичної культури майбутніх офіцерів, зокрема, політичної грамотності.

На третьому – рефлексивному – етапі відбувається формування політичної готовності та політичної компетентності майбутніх офіцерів. Цей етап передбачає розвиток рефлексії у курсанта, завдяки чому він виділяє себе й інших суб'єктів взаємодії у військовій дійсності; здійснює вибір засобів і способів міжособистісного спілкування. Використання змісту гуманітарних та соціально-економічних дисциплін з метою актуалізації культурологічної й культуротворчої функцій освіти сприяло включенню мети формування політичної культури майбутніх офіцерів в основу комплексної організації діяльності курсантів: навчально-

пізнавальної, навчально-практичної, самостійної.

Особливе місце в створенні педагогічних умов формування політичної культури майбутніх офіцерів, а особливо її структурного компонента – політичної компетентності, ми відводимо «педагогічним ситуаціям». Обираючи їх як «основні» прийомів створення умов, ми виходили з наявних у вітчизняній педагогічній науці класичних концепцій щодо формування (виховання, становлення, розвитку) особистісних якостей і утворень: інтеріоризації О. Леонтьєва і генералізації С. Рубінштейна.

Концепція інтеріоризації трактує формування як поступову «інтеріоризацію» образу поведінки в тій або іншій ситуації, перехід його у «внутрішній план» особистості, що припускає утворення адекватних умінь і мотивів поведінки. Згідно концепції генералізації, під впливом зовнішніх ситуацій виникає актуальний мотив, реакція, стан особистості, що виступає як «риса вдачі в її генезисі», яка згодом у повторенні та варіюванні ситуацій генералізується, тобто стає загальною, типовою. Іншими словами, яка б концепція не була прийнята, в основу формування особистісних утворень (а політична культура майбутніх офіцерів саме такою є) покладається створення педагогічних ситуацій для прояву внутрішніх спонукань (мотивів, цілей, самооцінки) до усвідомлення їх майбутніми офіцерами та подальшого саморозвитку у вирішенні навчально-професійних завдань. Таку «ситуацію» Є. Крюкова описує поняттям особистісно розвивальної ситуації, що є деяким просторово-часовим континуумом людського буття, цілісною системою умов, що «запускає» механізм особистісного розвитку. На думку авторки, «ситуація є цілісне продукування, за допомогою якого здійснюється перехід від мети до реального результату» [11, с. 53].

Звернемо увагу на іншу обставину, що спонукала звернутися до «педагогічної ситуації» як найважливішого прийому створення педагогічних умов.

Згідно акмеологічної концепції освіти дорослих, людина виступає як суб'єкт власного розвитку, включаючись у спільну діяльність з партнерами тієї спільності, що досить значуща для нього на тому або іншому етапі його життя. Ця спільна діяльність визначає «зміст», розподіл обов'язків, систему взаємних очікувань партнерів, тобто форму спільності, характерну для цієї спільності. Причому принцип спільної діяльності в цьому випадку має на увазі, що викладач організовує спільну діяльність з курсантом (студентом) на усіх основних етапах навчання, а останній активно бере участь у цій діяльності. Отже, системи взаємодій «викладач – курсант (студент)», «курсант (студент)» – курсант (студент)», «курсант (студент)» – навчальна група», «викладач – навчальна група» складають основу різних педагогічних ситуацій, у процесі яких і формується політична культура майбутніх офіцерів.

У формувальному експерименті застосовували такі типи педагогічних ситуацій взаємодії:

- ситуації ціннісно-сміслового вибору, спрямовані на усвідомлення курсантами і студентами особистісного сенсу вибраного ними напрямку професійної освіти;
- орієнтовні ситуації, спрямовані на забезпечення прийняття курсантами і студентами діалогічної форми взаємодії;
- аналітичні ситуації, спрямовані на усвідомлення курсантами і студентами протиріч між вимогами до фахівця і реальними здібностями, наявними в них;
- ситуації критичного аналізу інформації, здібності висунути і обґрунтувати свій підхід до вирішення конкретних професійних проблем, що забезпечують стимулювання;
- ситуації оцінки, спрямовані на самопізнання, саморегуляцію курсантів і студентів через взаємодію в навчальній групі, на актуалізацію розвитку професійно-особистісних якостей;
- ситуації самопрезентації, що забезпечують вироблення і прояв індивідуального стилю професійної діяльності;
- ситуації експертизи через рольову взаємодію «експертів» із іншими учасниками ситуації, що розвивають уміння курсантів і студентів вставати на позицію іншого, розуміти

його логіку;

- ситуації самореалізації в груповій науково-експериментальній діяльності;
- конструктивні ситуації, спрямовані на створення спільних проєктів професійної діяльності;
- корекційно-моделюючі ситуації, що сприяють осмисленню труднощів і протиріч в оволодінні особистісно необхідним комплексом професійних компетенцій.

Для створення педагогічних ситуацій викладачам, які беруть участь у формуальному експерименті, були дані такі рекомендації:

- 1) як «засоби» створення «ситуацій» застосовувати увесь комплекс компонентів педагогічного процесу – зміст навчальних дисциплін, методи, форми, засоби, соціальне середовище в навчальній групі, взаємодії і взаємовідносини суб'єктів і т. д.;
- 2) низку засобів для створення тієї або іншої умови може відводитися домінуюча роль;
- 3) «ситуації» мають, в основному, носити професійно-орієнтований характер, виходити з реальних умов майбутньої професійної діяльності;
- 4) відібрані для створення ситуацій «засоби» мають мати широкі можливості дії на особистість майбутнього офіцера, активізувати всі функції їхньої політичної культури.

Формувальний експеримент засвідчив, що рекомендовані педагогічні ситуації взаємодії сприяють:

- підвищенню рівня інтенціональної активності курсантів і студентів, посиленню бажання брати активну участь у спільній із викладачем діяльності;
- усвідомленню власної суб'єктності, підвищенню рівня аналітичної активності;
- розвитку емоційно-ціннісної активності, здатності до розкріпачення в ситуації взаємодії;
- усвідомленню курсантами і студентами самих себе, об'єктивізації оцінки своїх здібностей, можливостей в оволодінні професією, виробленню реального плану саморозвитку і самовдосконалення;
- залученню курсантів і студентів до системи професійних цінностей, що відображають багатство загальнолюдської культури, формуванню потреби в цих цінностях;
- розвитку природних завдатків і творчого потенціалу кожного курсанта і студента, реалізації їхньої схильності і здібностей у різноманітних сферах професійної діяльності та спілкування;
- підходу до навчання з оптимістичною гіпотезою, розвитку внутрішньої свободи курсантів і студентів, здатності до об'єктивної самооцінки і саморегуляції поведінки [12].

Більше того, створення цих «ситуацій» змінює ставлення викладачів до курсантів і студентів, сприяє посиленню уваги до їх внутрішнього духовного світу, визнанню особистості кожного з них вищою соціальною цінністю; розвивають уміння викладачів поставити себе на місце курсантів (студентів), зрозуміти мету і мотиви їхньої діяльності, тобто і їх самих, що дає змогу певною мірою ефективніше прогнозувати й управляти навчальною діяльністю курсантів і студентів; дає можливість уважно стежити за їхнім розумовим процесом, бути готовим зробити підтримку і допомогу; здійснювати безперервний аналіз своєї діяльності як викладача, що управляє пізнавальною діяльністю і вихованням курсантів (студентів).

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, застосування педагогічних ситуацій взаємодії є дієвим засобом створення виокремлених нами педагогічних умов на усіх етапах формування політичної культури майбутніх офіцерів, а особливо її структурного компоненту – політичної компетентності. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у пошуку шляхів покращення використання інформаційно-комунікаційних технологій для розвитку політичної культури майбутніх офіцерів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Васянович Г. П. Виховання політичної культури у майбутніх офіцерів Збройних Сил України – імператив часу. Освітній простір України : наук. журнал. 2017. Вип.11. С. 123-127.
- [2] Грицай С. Компетентнісний підхід до формування політичної культури майбутнього вчителя. Вісник Львів. ун-ту : Серія педаг. 2009. Вип. 25. ч. 3. С. 118–125.
- [3] Антипова В. М. Компетентностный подход к организации дополнительного педагогического образования в университете. Педагогика. 2006. № 8. С. 57–62.
- [4] Резніков В., Ващенко І. Актуальні проблеми воєнної політології : підручник. Харків , 2011. 160 с.
- [5] Словник іншомовних слів / укл. Л. Шкарапута. Київ : Наукова думка, 2002. 680 с.
- [6] Фролов Ю. В., Матохин Д. А. Компетентностная модель как основа оценки качества подготовки специалиста. Высшее образование сегодня. 2004. № 8. С. 34 – 41.
- [7] Кострюков С. В. Цінності політичної культури. Сучасне буття філософії: матеріали всеукраїнських філософських читань, (25 листоп. 2011р. м. Дніпропетровськ). Дніпропетровськ: Вид.-во НГУ, 2012 . С. 81–85. URL : <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/3508/81-85.pdf?sequence=1>
- [8] Куруч А. Теоретичні аспекти формування політичної компетентності у курсантів Національної академії національної гвардії України. Проблеми інженерно-педагогічної освіти : збірник наукових праць. Харків, 2016. № 50–51. С. 226–231.
- [9] Ковнір О. І. Роль компетентнісного підходу у формуванні політичної культури майбутнього офіцера морського флоту. «Засоби навчальної та науково-дослідної роботи»: зб. наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Харків, 2012. Вип. 38. С. 41–48. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_zntndr_2012_38_9
- [10] Нікітенко В. О. Формування політичної культури в контексті геоціннісної проблематики. Гуманітарний вісник ЗДІА. Серія: Філософія. 2014. № 59. – С. 83–89.
- [11] Крюкова Е. А. Личностно-развивающие образовательные технологии: природа, проектирование, реализация. Волгоград : Перемена, 1999. 196 с.
- [12] Левко М.І. Формування політичної культури майбутніх офіцерів у фаховій підготовці в умовах вищих військових навчальних закладів: дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04. / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ, 2018. 276с.

DEVELOPMENT OF POLITICAL COMPETENCE OF FUTURE OFFICERS AS A CONSTITUENT OF THEIR POLITICAL CULTURE

Levko Mariana I.

candidate of pedagogical sciences, assistant professor of the Department
of Foreign Languages and Military Translation Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy,
Lviv, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-8648-6715
ucpmaryana@yahoo.com

Summary. Results of the carried-out research proved that structural components of political culture of future officers are as follows: political orientation, political literacy, political readiness and political competence.

Political competence is the ability of a personality to understand social and political processes and exercise influence on them, possess a complex of substantial political knowledge, accumulated political experience, political technologies, ability to apply them practically in political life of the society; competence in political sphere (existence of inner motivation of a person, abilities and corresponding qualification for activity in political system), competent opinion of a personality in political relations, specific ability necessary for effective performance of a specific political action in specific political situation.

The issue of political competence among cadets of higher military educational establishments has to occupy one of the centerpieces in raising future officers, since it is important that cadets would not only carry out combat tasks but also could forecast on their own any political event/situation taking place in Ukraine and the world.

Considering peculiarities of professional activity of future officers and demands to their professional characteristics defined in statutes and regulations which regulate their activity, we have identified the following types of political competence:

- a) functional and professional political competence which aims at ability to apply received political knowledge while carrying out professional tasks;
- b) intellectual political competence which is shown in the ability to orientate in the whirlpool of political events which take place in the society, in the ability to think analytically, analyze and make conclusions, assert

one's political creeds;

c) Situational political competence is represented with the ability to rapidly react to different political situations and act correspondently to the norms of professional behavior;

d) social political competence which promotes development of the ability to establish business communication, support relations, persuade, accept and interpret thoughts and views of other people, express their attitude to them and their views.

“Pedagogical situations” occupy special place in creating pedagogical conditions of formation of political culture of future officers and particularly its structural constituent – political competence.

In the course of the formational experiment the following pedagogical situations of interaction were used:

- situations of axiological choice, aimed at cadets and students' understanding of personal sense of the chosen by the direction of professional education;
- orientational situations aimed at facilitation of acceptance of dialogical forms of interaction by cadets and students;
- analytical situations aimed at cadets and students' understanding of contradictions between the demands to the professional and real abilities possessed by them;
- situations of critical analysis of information, abilities to introduce and substantiate their approach to solving definite professional problems that guarantee stimulation;
- situations of estimation aimed at self-cognition, self-regulation of cadets and students through interaction inside the academic group, at actualization of development of professional and personal characteristics;
- situations of self-presentation that lead to working out and manifestation of individual style of professional activity;
- situations of expert evaluation through role interaction of “experts” with other participants of the situation that develop cadets and students' ability to take the position of the other person and understand their logic;
- situations of self-realization in group scientific and experimental activity;
- constructive situations aimed at creation of joint projects of professional activity;
- Correction and modelling situations that promote comprehension of difficulties and inconsistencies in mastering personally important complex of professional competences.

Key words: political culture, future officers, political competence, pedagogical situations, cadets, higher military educational establishments.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Vasianovych H. P. Vychovannia politychnoi kultury u maibutnikh ofitseriv Zbroinykh Syl Ukrainy – imperatyv chasu [Raising of Political Culture of Future Officers of Armed Forces of Ukraine as a Demand of the Times]. Osvitnii prostir Ukrainy : nauk. zhurnal. [Educational Space of Ukraine: scientific journal]. 2017. Issue.11. P. 123-127. (in Ukrainian).
- [2] Hrytsai S. Kompetentnisnyi pidkhid do formuvannia politychnoi kultury maibutnoho vchytelia [Competence Approach to Formation of Political Culture of Future Teacher]. Visnyk Lviv. un-tu : Seriiia pedah [Bulletin of Lviv University. Series: Pedagogy.].2009. Issue. 25. Part. 3. P. 118–125. (in Ukrainian).
- [3] Antypova V. M. Kompetentnostnyi pokhod k orhanyzatsyyi dopolnytelnoho pedahohycheskoho obrazovanyia v unyversytete. [Competence Approach to Organization of Extra Pedagogical Education at the University]. Pedahohyka. [Pedagogics].2006. No. 8. P. 57–62. (In Russian)
- [4] Rieznikov V., Vashchenko I. Aktualni problemy voiennoi politolohii : pidruchnyk [Actual Problems of Military Politology: Textbook]. Kharkiv , 2011. 160 p. (in Russian)
- [5] Slovnyk inshomovnykh sliv [Dictionary of Foreign Words] / ukl. L. Shkaraputa. Kyiv : Naukova dumka, 2002. 680 p. (in Ukrainian)
- [6] Frolov Yu. V., Matokhyn D. A. Kompetentnostnaia model kak osnova otsenky kachestva podhotovky spetsyalysta [Competence Model as a Basis for Estimation of Quality of Training a Professional]. Vyssheie obrazovanie sehodnia [Higher Education Today]. 2004. No 8. P. 34 – 41. (In Russian)
- [7] Kostriukov S. V. Tsinnosti politychnoi kultury. [Values of Political Culture]. Suchasne buttia filosofii: materialy vseukrainskykh filosofskykh chytan, (25 lystop. 2011r. m. Dnipropetrovsk)[Modern Being of Philosophy: materials of All-Ukrainian Philosophic Readings] Dnipropetrovsk: Publishing Hose: NHU, 2012 . P. 81–85. URL : <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/3508/81-85.pdf?sequence=1> (in Ukrainian)
- [8] Kuruch A. Teoretychni aspekty formuvannia politychnoi kompetentnosti u kursantiv Natsionalnoi akademii natsionalnoi hvardii Ukrainy. [Theoretical Aspects of Formation of Political Competence of Cadets of National Academy of National Guard of Ukraine]. Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity : zbirnyk naukovykh prats. [Problems of Engineer and Technical Education: Collection of Scientific Works]Kharkiv, 2016. No. 50–51. P. 226–231. (in Ukrainian)

- [9] Kovnir O. I. Rol kompetentnisnogo pidkhodu u formuvanni politychnoi kultury maibutnoho ofitsera morskoho flotu. [Pole of Competence Approach to Formation of Political Culture of Future Officer of the Navy]. «Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty»: zb. naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody [“Means of Educational and Scientific Work”: collection of scientific works of Kharkiv National Pedagogical University named after H. S. Skovoroda]. Kharkiv, 2012. Issue. 38. P. 41–48. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_zntndr_2012_38_9 (in Ukrainian)
- [10] Nikitenko V. O. Formuvannia politychnoi kultury v konteksti heotsinnisnoi problematyky [Formation of Political Culture in the Context of Geoaxiological Problems]. Humanitarnyi visnyk ZDIA. Seriya: Filosofiia. [Humanitarian Bulletin of ZDIA. Series: Philosophy] 2014. No.59. – P. 83–89. (in Ukrainian)
- [11] Kriukova E. A. Lychnostno-razvyvaiushchye obrazovatelnye tekhnolohyy: pryroda, proektyrovanye, realyzatsiya [Personality Developmental Technologies: Nature, Projection, Realization]. Volhohrad : Peremena, 1999. 196 p. (in Russian)
- [12] Levko M.I. Formuvannia politychnoi kultury maibutnikh ofitseriv u fakhovii pidhotovtsi v umovakh vyshchyykh viiskovykh navchalnykh zakladiv: dys. ...kand. ped. nauk: 13.00.04. [Formation of Political Culture of Future Officers in Professional Training in Conditions of Higher Military Educational Establishments: dissertation of candidate of pedagogical sciences 13.00.03] / DVNZ «Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka». Ivano-Frankivsk, 2018. 276p. (in Ukrainian)

УДК 378.193

DOI: 10.31652/2412-1142-2020-58-186-196

Голярдик Наталія Анатоліївна

кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології,
педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії
Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, м. Хмельницький, Україна
ORCID: 0000-0001-9624-7582
ambassador2151@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ З УРАХУВАННЯМ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПЛИВУ КОНКУРЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ У ВИВЧЕННІ КУРСУ "ОСНОВИ АНАТОМІЇ ТА ФІЗІОЛОГІЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ЛЮДИНИ"

Анотація. Під час організації освітнього процесу заклад вищої освіти керується Державними стандартами, затвердженими Міністерством освіти і науки України, що відображають зміст навчання у вищій школі відповідно до напрямів та спеціальностей. Фахова підготовка передбачає набуття студентами теоретичних знань з основ наук відповідної спеціальності і спеціалізації і вироблення практичних умінь та навичок, необхідних для здійснення професійної діяльності.

Суттєвого значення для успішної співпраці викладача і студента має індивідуалізація навчання, що є ефективним фактором оптимізації навчання. Як правило, перехід до нового соціального середовища супроводжується напруженням механізмів адаптації, а в окремих випадках має місце їх перенавантаження та ламання. Для студентів (курсантів) навчання є орієнтиром у самоорганізації і самоконтролі за якістю оволодіння професійною діяльністю. Дієвим стимулом активності студентів(курсантів) є педагогічне оцінювання. В статті акцентується увага на тому що, для проведення ефективної та навчальної роботи серед студентів(курсантів) потрібно враховувати їхні культурні, релігійні та психологічні особливості, акцентуючи увагу на психологію та етику поведінки, соціально-психологічні аспекти формування особистості.

Зазначено, що однією з важливих передумов забезпечення ефективності освітнього процесу є врахування особливостей адаптації курсантів до соціально-психологічного середовища в умовах закладу вищої освіти. Адже курсанти повинні не лише навчитись ефективно організовувати свою навчальну діяльність в університеті, а й пройти складний процес пристосування та адаптації в новому соціально-психологічному середовищі, набути навичок професійного спілкування, вивчити дисципліни за фахом.